KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 4.7.2024 r.
COM(2024) 268 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Osiemnaste sprawozdanie roczne za rok 2023 w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Osiemnaste sprawozdanie roczne za rok 2023 w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006[1] („rozporządzenie o pomocy") stanowi podstawę udzielania pomocy na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej oraz nakłada wymóg składania rocznych sprawozdań dla Parlamentu Europejskiego i Rady.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W okresie pomiędzy 2006 r. a końcem 2023 r. zaprogramowano kwotę 688 mln EUR na działania w ramach rozporządzenia o pomocy. Kwota przeznaczona w październiku 2023 r. na roczny program działań na 2023 r. wyniosła 31,7 mln EUR[2]. Wieloletnie ramy finansowe (WRF) na lata 2021–2027 zapewniły wieloletnią perspektywę dla programu i stabilne finansowanie roczne. Program pomocy ma jednak charakter wyjątkowy i przejściowy, ponieważ jego celem jest przygotowanie i w razie potrzeby ułatwienie pełnego stosowania unijnego dorobku prawnego na obszarach Republiki Cypryjskiej, na których rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli po znalezieniu rozwiązania dla problemu cypryjskiego. Zarówno rozporządzenie o pomocy, jak i rozporządzenie Rady 2020/2093[3] określające WRF umożliwiają przeprowadzenie rewizji w przypadku zjednoczenia.

3. MECHANIZMY WDRAŻANIA

Program jest realizowany na tych obszarach Republiki Cypryjskiej, nad którymi rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli („obszary niekontrolowane przez rząd") i na których stosowanie unijnego dorobku prawnego jest tymczasowo zawieszone zgodnie z protokołem 10 do traktatu o przystąpieniu. Pomoc jest udzielana w ramach zarządzania bezpośredniego i pośredniego.

Komisja realizuje program w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. Przyznanie takiej pomocy nie oznacza uznania na danych obszarach władzy innej niż Rząd Republiki Cypryjskiej. Konieczne są ustalenia doraźne umożliwiające kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami. W przypadku programów pomocy finansowanych przez UE rolę ram prawnych udzielanej pomocy pełnią w zwykłych okolicznościach umowy z rządem państwa beneficjenta. W przypadku pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej nie można zawrzeć takich umów.

---

[1] Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiające instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 2667/2000 w sprawie Europejskiej Agencji Odbudowy (Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5).

[2] Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 12 września 2023 r. w sprawie przyjęcia programu działań dotyczącego tureckiej wspólnoty cypryjskiej na rok 2023 (C(2023) 5848).

[3] Rozporządzenie Rady (UE, EURATOM) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U L 433I z 22.12.2020, s. 11).

Zarządzanie nieodłącznym ryzykiem i jego ograniczanie stanowią odpowiedzialność Komisji. Przyjęte przez Komisję środki obejmują intensywne monitorowanie umów i udzielanie wsparcia beneficjentom, zmienione zasady płatności oraz ostrożne podejście do stosowania gwarancji bankowych. Znaczna część środków programu jest przeznaczona na dotacje, które wymagają istotnych nakładów na zarządzanie.

Aby osiągnąć zamierzony efekt, turecka wspólnota cypryjska musi być w pełni zaangażowana w przygotowanie do wdrażania unijnego dorobku prawnego, mając na uwadze perspektywę wycofania zawieszenia jego stosowania zgodnie z protokołem 10 po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia.

Zespół programowy korzysta z pomieszczeń unijnego biura terenowego ds. programu znajdującego się na obszarach niekontrolowanych przez rząd w Nikozji. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze organizuje również spotkania, seminaria i konferencje prasowe oraz pozostaje w kontakcie z cypryjską opinią publiczną na całej wyspie, między innymi w kwestiach dotyczących programu pomocy. Ponadto w ramach unijnego projektu Infopoint, finansowanego ze środków programu pomocy, prowadzonych jest szereg działań w zakresie komunikowania i eksponowania polegających na informowaniu o polityce, priorytetach i działaniach UE wspierających turecką wspólnotę cypryjską oraz na promowaniu europejskiej kultury.

4. WDRAŻANIE PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Zarys ogólny

Komisja nadal realizuje rozporządzenie o pomocy, mając na celu wspieranie zjednoczenia. W przypadku wypracowania wszechstronnego porozumienia dotyczącego problemu cypryjskiego Rada, na podstawie wniosku Komisji, zadecyduje, stanowiąc jednomyślnie o niezbędnych zmianach niniejszego rozporządzenia.

Działania w 2023 r. obejmowały kontynuację szeregu ustanowionych i udanych projektów, takich jak stypendia unijne i środki budowy zaufania, polegające na przeznaczeniu wsparcia zarówno dla Komisji Technicznej ds. Dziedzictwa Kulturowego, jak i Komisji Osób Zaginionych. Inicjatywy komisji technicznych, w których reprezentowane są obie społeczności, nadal były finansowane w ramach specjalnego instrumentu.

Zasadniczą cechą programu pozostają dotacje. Udzielono większej pomocy najważniejszym sektorom gospodarki, które przygotowują się do rozwiązania problemu cypryjskiego, finansując projekty na rzecz sektora prywatnego i rozwoju obszarów wiejskich. Kontynuowano starania w kierunku osiągnięcia realnych postępów w zakresie zwalczania chorób zwierząt i bezpieczeństwa żywności.

Komisja kontynuowała starania na rzecz wspierania tureckiej wspólnoty cypryjskiej w spełnianiu norm określonych w pakiecie dwóch środków przyjętych przez Komisję w 2021 r., za pomocą których zarejestrowano „αλλουμι” (Halloumi)/Hellim jako chronioną nazwę pochodzenia (ChNP) oraz ustanowiono warunki przemieszczania tego produktu przez zieloną linię. W tym celu rolnicy, podmioty prowadzące przedsiębiorstwa spożywcze i lokalne organy odpowiedzialne za kontrole w całym łańcuchu produkcji żywności otrzymali specjalną pomoc finansową. Komisja dalej

zwoływała też posiedzenia nieformalnej grupy roboczej ds. Halloumi/Hellim skupiającą zainteresowane strony z obu społeczności cypryjskich.

W dalszym ciągu występują znaczne braki w zdolnościach beneficjantów do skutecznego wdrażania unijnego dorobku prawnego po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia. Turecka wspólnota cypryjska nadal jednak osiągała znaczne postępy w wielu obszarach, takich jak środowisko, zdrowie i bezpieczeństwo żywności, i obecnie lepiej rozumie wyzwania.

Pod koniec roku w ramach programu pomocy obowiązywało 138 umów.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Ogólnym celem programu pomocy jest ułatwienie zjednoczenia Cypru przez stymulowanie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji gospodarczej wyspy, poprawy kontaktów między obiema społecznościami oraz kontaktów z UE, a także przygotowania do stosowania unijnego dorobku prawnego.

Poniżej opisano działania podjęte w 2023 r. w odniesieniu do każdego z celów określonych w rozporządzeniu o pomocy.

4.2.1. Cel nr 1: Rozwój i przebudowa infrastruktury

Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) kontynuował wdrażanie lokalnej platformy rozwoju projektów infrastrukturalnych na podstawie bieżących umów o przyznanie wkładu zawartych z Komisją na łączną kwotę 33,2 mln EUR. Platforma zapewnia wsparcie w zakresie opracowywania i wdrażania istotnych lokalnych inwestycji infrastrukturalnych. W 2023 r. zakończono trzy projekty infrastrukturalne, mianowicie budowę Centrum Współpracy Kormakitis, rozbudowę oczyszczalni ścieków Morphou oraz rekultywację terenów podmokłych Kouklia. W realizacji znajdowało się dalszych 15 projektów, w tym opracowanie wstępnego studium wykonalności dotyczącego utworzenia elektrowni słonecznej służącej obu społecznościom.

Rozpoczęte w lipcu 2021 r. prace naprawcze i budowa sieci kanalizacyjnej dla Famagusty zakończono w 2023 r. Łącznie wymieniono 45 km sieci kanalizacyjnej, usunięto wiele wad napotkanych w pierwotnym projekcie oraz poprawiono jakość i funkcjonalność systemu.

W 2023 r. nadal występowały problemy strukturalne związane z eksploatacją składowiska odpadów w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. Od czasu przekazania składowiska w 2022 r. beneficjent nie poprawił jego funkcjonowania, ani sposobu zarządzania nim, w dalszym ciągu stosując niewłaściwe praktyki unieszkodliwiania odpadów. Doprowadziło to do znacznego pogorszenia sytuacji i stanu inwestycji, co było nieuchronne. Bez udziału Komisji beneficjent ogłosił dwa przetargi w celu udzielenia zamówienia na prowadzenie składowiska odpadów. Zostały one jednak anulowane, przez co przyszłość zarządzania sektorem odpadów we wspólnocie stała się niejasna. Komisja podtrzymuje swoje zobowiązanie do wspierania beneficjenta w działaniach naprawczych, pod warunkiem że podejmie on odpowiednie decyzje strategiczne w zakresie zarządzania.

Zgodnie z finansowanym ze środków UE planem zintegrowanego gospodarowania odpadami stałymi w 2023 r. zrealizowano dotacje mające pomóc ośmiu społecznościom lokalnym w usprawnieniu lokalnej infrastruktury gospodarowania odpadami.

W dalszym ciągu zwiększano lokalne zdolności techniczne w zakresie monitorowania jakości środowiska dzięki specjalnym działaniom na rzecz budowania zdolności, takim jak sporządzanie lokalnego bilansu emisji zanieczyszczeń powietrza. Informacje – dostarczane przez finansowaną przez UE sieć monitorowania jakości powietrza – wykorzystuje się obecnie do oceny poziomów zanieczyszczenia i opracowania konkretnych działań na rzecz ich obniżenia.

Dzięki projektowi finansowanemu przez UE w 2023 r. ukończono prace nad nową infrastrukturą nadawczą w sektorze telekomunikacyjnym. W ramach tego projektu turecka wspólnota cypryjska usunęła wszystkie analogowe programy telewizyjne w paśmie częstotliwości 700 MHz. To z kolei umożliwiło nieograniczone przydzielanie pasma częstotliwości 700 MHz usługom łączności ruchomej 5G, przyczyniając się do zwiększenia cyfryzacji w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

4.2.2. Cel nr 2: Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego

Za pośrednictwem programu pomocy Komisja nadal ukierunkowywała oraz upowszechniała integrację gospodarczą i rozwoju, zapewniając pakiety pomocy małym i średnim przedsiębiorstwom z tureckiej wspólnoty cypryjskiej w celu zwiększenia ich konkurencyjności i innowacyjności. Do końca 2023 r. prawie 100 przedsiębiorstw zakończyło wdrażanie wieloletnich dotacji o wartości 4,6 mln EUR, co doprowadziło do utworzenia ponad 200 nowych miejsc pracy, wprowadzenia unijnych norm jakości oraz przyspieszenia transformacji cyfrowej. Unijny program „Into Business" dotarł do ponad 1 150 przedsiębiorców, w wyniku czego stworzono 36 nowych przedsiębiorstw. Uruchomiono unijny inkubator przedsiębiorczości Hive, który umożliwił przedsiębiorstwom typu start-up otrzymanie wsparcia dostosowanego do ich potrzeb.

W dziedzinie konwergencji gospodarczej kontynuowano współpracę z Bankiem Światowym w zakresie monitorowania makroekonomicznego, statystyki, ułatwiania procedur wymiany handlowej i poprawy otoczenia działalności gospodarczej przez upraszczanie procedur. W 2023 r. zakończono pierwsze kompleksowe badanie budżetu gospodarstw domowych, które skupiało się na monitorowaniu ubóstwa. Jego wyniki odbiły się szerokim echem. Poczyniono postępy w pracach nad dostosowaniem do wymogów regulacyjnych i przezwyciężeniem utrudnień w zakładaniu kont przez Turków cypryjskich w bankach znajdujących się na obszarach kontrolowanych przez rząd oraz nad umożliwianiem im dokonywania płatności w handlu przez zieloną linię.

Osiągnięto postępy również w dziedzinie bezpieczeństwa produktów. W roku 2023r. kontynuowano uruchomiony w marcu 2022 r. projekt pomocy technicznej w zakresie nadzoru rynku, którego celem jest wprowadzenie nowych praktyk w dziedzinie metrologii, normalizacji, akredytacji i oceny zgodności oraz poprawa istniejących praktyk. Prowadzone w ścisłej współpracy z sektorem prywatnym prace w ramach projektu przyczyniają się do poprawy otoczenia biznesowego w społeczności Turków cypryjskich oraz do zapewnienia zgodności wytwarzanych lokalnie towarów z normami UE.

Komisja kontynuowała swoje wieloletnie wsparcie dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej, pomagając jej w spełnieniu norm UE w zakresie bezpieczeństwa żywności i zdrowia zwierząt oraz w zapobieganiu chorobom zwierząt, w ich wykrywaniu i eliminowaniu. Rolnikom i organizacjom rolniczym zaoferowano usługi doradcze, dzięki którym utworzono grupę ponad 100 lokalnych doradców technicznych oraz dynamiczną sieć zainteresowanych stron pragnących poszerzyć swoją wiedzę i udoskonalić stosowane praktyki. W latach 2022–2023 109 rolników

ukończyło co najmniej jeden kurs kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie rolnictwa, w wyniku czego wydano łącznie 247 świadectw odbycia szkolenia. Ponadto w 2023 r. dotacje o wartości 3,5 mln EUR rozdzielono łącznie na 53 rolników, spółdzielnie i podmioty prowadzące przedsiębiorstwa spożywcze, co zwiększyło ich wydajność i produktywność.

Nadal realizowano kluczowe działania w zakresie bezpieczeństwa żywności i gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej, które mają wpływ na handel przez zieloną linię oraz na program ChNP Halloumi/Hellim. W rezultacie produkowany w tureckiej wspólnocie cypryjskiej ser Halloumi/Hellim po raz pierwszy uzyskał certyfikat zgodności z ChNP w marcu 2023 r. Do końca 2023 r. trzech producentów sera Halloumi/Hellim i 15 gospodarstw w tureckiej wspólnocie cypryjskiej uzyskało w ramach programu ChNP odpowiednie certyfikaty i poświadczenia. Nieformalna grupa robocza Komisji ds. Halloumi/Hellim odbyła cztery posiedzenia dotyczące wdrażania systemu ChNP w 2023 r.

W 2023 r. kontynuowano zakrojone na szeroką skalę testowanie zwierząt w kierunku chorób priorytetowych, w tym brucelozy, gruźlicy oraz pryszczycy. Na potrzeby tego testowania Komisja zapewniła testy laboratoryjne, weterynaryjne materiały zużywalne i usługi. W wyniku kompleksowego zakresu środków przewidzianych w programie pomocy następował dalszy spadek częstości występowania brucelozy; pod koniec 2023 r. zanotowano poziom 0,3 %. Gruźlica i pryszczyca zostały już wyeliminowane.

Pomoc finansowana przez UE przyczyniła się również do osiągnięcia dalszych postępów w nawiązywaniu współpracy z prywatnymi lekarzami weterynarii w zakresie przeprowadzania kontroli bezpieczeństwa żywności i spraw weterynaryjnych.

Komisja kontynuowała wsparcie w obszarze edukacji, koncentrując się na kształceniu i szkoleniu zawodowym, uczeniu się przez całe życie i rozwoju zawodowym nauczycieli. Do 2023 r. opracowano pakiety programów nauczania dla 20 zawodów i przeszkolono 330 nauczycieli w zakresie nowych programów nauczania. W sumie zorganizowano 103 szkolenia i opracowano prawie 200 modułów zajęć w celu zwiększenia umiejętności i wiedzy wszystkich pracowników dydaktycznych w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

We współpracy z duńskim głównym urzędem statystycznym, Statistics Denmark, kontynuowano projekt pomocy technicznej, dzięki któremu przedsiębiorstwa skuteczniej dostarczały dane źródłowe i lepiej nimi zarządzały. Projekt ten uzupełniała ukierunkowana pomoc zapewniana przez Komisję za pośrednictwem jej instrumentu pomocy technicznej i wymiany informacji (TAIEX) oraz Banku Światowego. Wszystkie te działania tworzą kompleksową strategię UE mającą na celu poprawę dostarczania statystyk w tureckiej wspólnocie cypryjskiej, co ma zasadnicze znaczenie dla ułatwienia zjednoczenia.

4.2.3. Cel nr 3: Działania na rzecz pojednania, działania służące budowaniu zaufania oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego

Komisja Osób Zaginionych wspierana przez program pomocy za pośrednictwem umowy o przyznanie wkładu zawartej z UNDP kontynuowała swoje prace w terenie i prace laboratoryjne. Spośród łącznej liczby 2 002 osób zaginionych Komisja Osób Zaginionych ekshumowała do końca 2023 r. 1 186 szczątków, spośród których 1 044 zidentyfikowano genetycznie i zwrócono rodzinom.

W 2023 r. zawarto nową, wartą 2,6 mln EUR umowę o przyznanie wkładu, tak aby zapewnić środki finansowe na rzecz działalności Komisji Osób Zaginionych w 2024 r. Ogólnie rzecz biorąc, w latach 2006–2023 UE przeznaczyła 38,5 mln EUR na wsparcie działalności Komisji Osób Zaginionych, co stanowi 80 % jej całkowitego finansowania w tym okresie.

Ochrona dziedzictwa kulturowego stanowiła nadal kluczowy element działań na rzecz pojednania i budowania zaufania objętych wsparciem w ramach programu pomocy, w ścisłej współpracy z Komisją Techniczną ds. Dziedzictwa Kulturowego, w której reprezentowane są obie społeczności. Ogólnie rzecz biorąc, na program ochrony dziedzictwa kulturowego przeznaczono w latach 2006-2023 około 27,5 mln EUR ze środków finansowych UE. Dzięki temu poddano konserwacji, wzmocniono strukturalnie, zabezpieczono fizycznie lub odrestaurowano 142 obiekty dziedzictwa kulturowego na całej wyspie.

W 2023 r. przyznano nowy wkład UE w wysokości 2 mln EUR na instrument wsparcia dla komisji technicznych, w których reprezentowane są obie społeczności. Wsparcie to jest realizowane przez UNDP. Od 2019 r. z instrumentu wsparcia sfinansowano około 20 projektów komisji technicznych, począwszy od studiów wykonalności i projektów badawczych po warsztaty i wystawy.

Udane wdrożenie pilotażowego programu stypendialnego dla obu społeczności przez United World Colleges umożliwiło 46 studentom z obu społeczności udział – w latach 2020–2023 – w międzynarodowym programie maturalnym w różnych krajach. Inne działania realizowane przez United World Colleges obejmują międzyspołecznościowe działania angażujące młodzież oraz krótkie kursy, których celem jest umożliwienie osobom młodym wprowadzania pozytywnych zmian w swoich społeczeństwach.

W 2023 r. kontynuowano wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego. Projekt „Civic Space” (przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego), który zapewnia pomoc techniczną dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w dalszym ciągu przyczyniał się do budowania zdolności tych organizacji, promowania środowiska sprzyjającego rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego i pobudzania tworzenia sieci kontaktów i wspólnych działań z Grekami cypryjskimi i innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego UE.

W wyniku zaproszenia do składania wniosków w ramach projektu „Cypryjskie społeczeństwo obywatelskie w działaniu VIII” z 2022 r. przyznano 17 dotacji, na które przeznaczono łączną kwotę alokacji finansowej w wysokości 2,5 mln EUR. W 2023 r. projekty weszły w fazę pełnej realizacji, koncentrując się na służących obu społecznościom działaniach badawczych, działaniach na rzecz budowania zaufania oraz na wzmacnianiu społeczeństwa obywatelskiego w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. Umożliwiło to społeczeństwu obywatelskiemu podejmowanie kluczowych działań wspierających i stymulowało aktywność obywatelską.

Stowarzyszenie „Platforma praw człowieka” w dalszym ciągu z powodzeniem realizowało dotację bezpośrednią finansowaną ze środków UE, otrzymując w 2023 r. dodatkowe finansowanie. Główne działania dotyczyły przeciwdziałania handlowi ludźmi, skupiały się na prawach uchodźców, prawach osób LGBTIQ+, udziale odpowiednich zainteresowanych stron, poprawie warunków panujących w więzieniach oraz wyeliminowaniu tortur. Platforma uczestniczyła we wniesieniu pierwszej sprawy dotyczącej handlu ludźmi do „sądów” tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Proces zakończył się wyrokiem skazującym. Platforma zapewniła

również wsparcie dla ofiar naruszeń praw człowieka i ogólnie zwiększyła potencjał społeczeństwa obywatelskiego w zakresie kwestii związanych z prawami.

4.2.4. Cel nr 4: Zbliżenie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do Unii

Od 2022 r. Komisja współpracuje z Instytutem Goethego w celu wdrożenia programu stypendialnego UE. W roku akademickim 2023/2024 przyznano Turkom cypryjskim 129 stypendiów umożliwiających studiowanie na uniwersytetach w krajach UE, a pod koniec 2023 r. dwóch Turków cypryjskich korzystających ze stypendium UE zostało przyjętych do Kolegium Europejskiego.

Od 2007 r. studentom przyznano ponad 2 150 stypendiów, obejmujących ponad 100 uniwersytetów i 23 kraje UE. Stypendia te stanowiły wsparcie dla studentów na pierwszym roku studiów pierwszego stopnia, studentów na studiach magisterskich lub doktoranckich oraz badaczy i wysoko wykwalifikowanych pracowników w dalszym rozwijaniu ich umiejętności językowych i zawodowych we wszystkich państwach członkowskich UE. Wraz z Instytutem Goethego Komisja uruchomiła również platformę internetową Alumni Connect Digital skupiającą absolwentów programów stypendialnych.

Unijnym projektem Infopoint zarządza unijne biuro terenowe ds. programu we współpracy z przedstawicielstwem Komisji Europejskiej na Cyprze. W 2023 r. projekt ten przyczynił się do wysokiego poziomu widoczności UE dzięki działaniom prowadzonym zarówno online, jak i offline. W 2023 r. w ramach unijnego projektu Infopoint przeprowadzono ponad 500 działań w zakresie komunikowania i eksponowania, obejmujących tematy związane z UE, takie jak prawa osób z niepełnosprawnościami, wolność wypowiedzi, handel przez zieloną linię i Europejski Zielony Ład. W sumie zorganizowano 30 wydarzeń, w których wzięło udział ponad 20 000 uczestników, co odzwierciedla zmianę polityki w kierunku większego skupienia się na wydarzeniach związanych z eksponowaniem i komunikowaniem dla większej liczby beneficjentów. W tym okresie Komisja opracowała 20 publikacji, 75 infografik i 15 produktów audiowizualnych.

4.2.5. Cele nr 5–6: Przygotowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzenia i wdrożenia unijnego dorobku prawnego

Instrument TAIEX służy realizacji celów 5 i 6 rozporządzenia o pomocy. Pomaga on w przygotowaniu tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wdrażania unijnego dorobku prawnego, mając na uwadze perspektywę wycofania zawieszenia jego stosowania po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia.

Instrument TAIEX pozostaje ważnym narzędziem służącym do osiągnięcia celów programu pomocy. W 2023 r. w ramach instrumentu zapewniano stałe wsparcie w 12 obszarach tematycznych unijnego dorobku prawnego za pośrednictwem wydarzeń organizowanych online i na miejscu. Zorganizowano około 150 wydarzeń w ramach instrumentu TAIEX, zgodnie z danymi z poprzedniego roku. Ponadto opracowano bazę danych wszystkich tekstów prawnych sporządzonych przy wsparciu TAIEX oraz kontynuowano starania mające na celu poprawę jakości tłumaczeń pisemnych i ustnych w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

W 2023 r. znacząco wzrosło wsparcie wymiany handlowej przez zieloną linię w ramach TAIEX (rozporządzenie Rady (WE) nr 866/2004). Niezależni eksperci na zlecenie Komisji przeprowadzali regularne kontrole świeżych owoców i warzyw, ziemniaków, miodu i ryb. Oprócz sześciu rodzajów żywności przetworzonej niepochodzącej od zwierząt, które po raz pierwszy zostały dopuszczone do handlu

przez zieloną linię w 2022 r., do obrotu dopuszczono również materiały opakowaniowe mające kontakt z żywnością oraz dwa nowe przetworzone produkty spożywcze niepochodzące od zwierząt, a mianowicie oliwki stołowe i różne soki owocowe. Eksperci TAIEX zapewnili zgodność z normami i wymogami jakościowymi na szczeblu UE dzięki odpowiednim kontrolom zgodności zakładów na obszarach na niekontrolowanych przez rząd.

W celu dalszego ułatwiania handlu przez zieloną linię, w listopadzie 2023 r. Komisja uruchomiła unijny punkt kompleksowej obsługi, który firmom i przedsiębiorstwom handlowym zaangażowanym w handel przez zieloną linię lub zainteresowanym jego prowadzeniem zapewnia wiedzę, wsparcie i możliwości nawiązywania kontaktów.

4.3. Realizacja finansowa (zawieranie umów i dokonywanie płatności)

4.3.1. Umowy

W 2023 r. Komisja podjęła zobowiązania prawne w wysokości 36,9 mln EUR.

4.3.2. Środki na płatności

W 2023 r. płatności wyniosły łącznie 37,3 mln EUR (40,6 mln EUR w 2022 r.).

4.4. Monitorowanie

Komisja ponosi bezpośrednią odpowiedzialność za realizację większości projektów (zarządzanie bezpośrednie). Pracownicy Komisji zapewniają bardzo wysoki poziom monitorowania, które obejmuje stały kontakt z wykonawcami, wizyty kontrolne na miejscu, spotkania na miejscu i działania komitetu sterującego. W ramach pomocy technicznej zespół wsparcia ds. dotacji w dalszym ciągu zapewniał wsparcie Komisji w monitorowaniu wdrażania umów o udzielenie dotacji, jednocześnie udzielając również wsparcia beneficjentom dotacji w zakresie stosowania unijnych zasad wdrażania umów o udzielenie dotacji, w tym dotyczących zamówień wtórnych.

Komisja wykonuje również szereg umów w trybie zarządzania pośredniego. Jednostki wdrażające, takie jak UNDP, Bank Światowy, Instytut Goethego, Niemiecka Agencja Współpracy Międzynarodowej i NI-CO, odpowiadają przed Komisją zgodnie z odpowiednimi umowami ramowymi. Komisja ściśle angażuje się w bieżące monitorowanie tych działań.

4.5. Audyt i kontrole

W pełni wdrożono zalecenia sformułowane w następstwie ostatniego audytu przeprowadzonego w 2017 r. przez Służbę Audytu Wewnętrznego dotyczące rozwiązań w zakresie kontroli wewnętrznej w obszarze zamówień publicznych.

4.6. Ocena

W 2022 r. opublikowano niezależną ocenę programu pomocy obejmującą lata 2013–2018. Wyniki oceny były zadowalające. W ocenie stwierdzono, że program nadal jest istotny, a jego wpływ był ogólnie pozytywny. W ocenie potwierdzono unijną wartość dodaną i uznano rolę programu w utrzymywaniu perspektywy zjednoczenia. Podkreślono w niej również ogólną spójność i efektywność programu. Zaznaczono w niej jednocześnie, że program pomocy jako taki nie może doprowadzić do zjednoczenia Cypru, odpowiedzialność za nie spoczywa bowiem na dwóch społecznościach cypryjskich.

4.7. Informacje, promocja i eksponowanie działań

Ogółem w 2023 r. przeprowadzono 505 działania w zakresie komunikowania i eksponowania służące zaprezentowaniu działań UE. Komisja opublikowała również broszurę na temat rozwoju sektora prywatnego.

4.8. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

Odbyły się regularne spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej. Komisja nadal polega na współpracy rządu w zakresie weryfikacji praw własności i ułatwiania prac komisji technicznych, w których reprezentowane są obie społeczności. Komisja regularnie spotyka się z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Stałym Przedstawicielstwem Republiki Cypryjskiej przy Unii Europejskiej.

5. WNIOSKI

Dzięki działaniom realizowanym zgodnie z celami określonymi w rozporządzeniu o pomocy Komisja nadal udziela pomocy w ramach rozporządzenia o pomocy w celu ułatwienia zjednoczenia Cypru przez wspieranie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej.

W 2023 r. w dalszym ciągu koncentrowano pomoc na obszarach, które stwarzają szczególne problemy, jeśli chodzi o zgodność w przyszłości z unijnym dorobkiem prawnym, przy jednoczesnym zapewnieniu, aby pojawiające się potrzeby były zaspokajane w sposób skuteczny.

Położenie nacisku na przydatność, zaawansowanie oraz odpowiedzialny i zrównoważony charakter projektów przyniosło pozytywne rezultaty i nadal będzie decydować o kierunku przyszłych dyskusji programowych. W dalszym ciągu podejmowane będą również wysiłki mające na celu wywarcie – za pośrednictwem działań strategicznych – większego i trwałego wpływu w obszarach priorytetowych.

Komisja jest gotowa na rozmieszczenie – w razie potrzeby – zasobów, w tym w ramach programu pomocy, celem wsparcia negocjacji dotyczących rozwiązania problemu cypryjskiego pod auspicjami ONZ.